

Jhr. mr. Otto Eduard Willem Six was in '79 in Den Haag geboren. Ook hij had na zijn gymnasium rechten gekozen: te Utrecht. Hij was in '07 bij het departement van koloniën gekomen, was na drie jaar naar Indië gezonden, in '15 teruggeroepen en in '29 tot secretaris-generaal van het departement van koloniën benoemd. Aan dat departement kwam als aan Buitenlandse Zaken in mei '40 de eigenlijke taak te ontvallen: met veel meer dan met de Indische pensioenen en -verlofgangers had Six zich niet te bemoeien; eind '43 bestond de gehele departementale staf toch nog uit vijf-en-vijftig ambtenaren. Dat waren er maar weinig, vergeleken met de duizenden die direct en indirect onder een Hirschfeld en een Frederiks werkten. Zulks deed aan het gezag waarmee Six sprak, wel enige afbreuk, niettemin vond Hirschfeld hem 'een verstandige kerel'.¹

Zoekt men, vooral in '40, naar een *inner circle* die in feite het beleid van het college van secretarissen-generaal bepaalde, dan behoorden daar niet alleen Snouck Hurgonje en Hirschfeld toe, maar ook Six. Wij zullen nog aantonen dat bij de bepaling van dit beleid de positie van Indië een belangrijke rol speelde; er zijn daarbij dingen gebeurd die Six zich later liever niet herinnerde.

Frederiks

Dat binnenlandse zaken een belangrijk departement was, spreekt vanzelf: het gehele Nederlandse bestuursapparaat ressorteerde er onder, in de eerste bezettingsjaren met inbegrip van de gemeentepolitie. Maar secretaris-generaal Frederiks zag er nog veel méér in. Voor hem was het niet alleen het departement 'waar alle draden van het bestuursapparaat samenkomen', maar ook, en vooral, 'het centrale punt van waaruit een bepaalde koers aan het land kan worden opgelegd'.² Dat klinkt wel hoogst imposant.

Mr. dr. Karel Johannes Frederiks was in 1881 in Middelburg geboren waar zijn vader rijksarchitect was. Na daar het gymnasium doorlopen te hebben, studeerde hij rechten in Leiden (later schreef hij een verdienstelijk boek over het oud-Nederlandse strafrecht). Op zes-en-twintigjarige leeftijd werd hij ambtenaar bij het departement van landbouw, nijverheid en handel; veertig jaar was hij toen hij bij Binnenlandse Zaken kwam; op zijn vijftigste verjaardag ('31) ontving hij er met grote voldoening het koninklijk besluit waarbij hij tot secretaris-generaal benoemd werd.

¹ H. M. Hirschfeld, 15 april 1961. ² K. J. Frederiks: *Op de bres 1940-1944*, p. 10.